

І.С. Яцик, ст.викл., ЖДУ імені Івана Франка, Житомир

ІСТОРИКО-ФІЛОСОФСЬКА РЕКОНСТРУКЦІЯ ФЕНОМЕНУ ГРАНИЧНОЇ СИТУАЦІЇ ЕКЗИСТЕНЦІЇ ВЧИНКУ

Поняття "ситуація" в історико-філософському вимірі розкривається в межах класичного та некласичного мислення. З одного боку ми маємо гносеологічне (емпіризм) і етичне (німецька класична філософія), з іншого – аксіологічне й екзистенціальне розуміння цього поняття. Трансформація полягає в тому, що останнє набуває онтологічного пріоритету. Різноманітність підходів – персоналістичний, антропосоціальний, етико-комунікативний, синергетико-футурологічний – надають можливість окреслити ключові топологічні ознаки ситуації, серед яких: тотальність, межовість, визначеність, нелінійність, стохастичність, проблемність, абсурдність, відповідальність, вибір, свобода.

Феномен "людина на межі" за К. Ясперсом акумулює собою констеляцію екзистенціалів, таких як: тривога, вина, страждання, випадковість, трансцендентування, страх. Вони надають екзистенції вчинку в граничних ситуаціях буття дві фундаментальні характеристики: процесуальність та со-буттєвість. Екзистенція як можливість вільного здійснення свідомого вибору, трансцендентування як вихід за межі наявного існування, структура як рух від невизначеності до цілісності висвітлюють інваріантну сутність людини в її проблематичності та кінцевості наявна в позитивному екзистенціалізмі Н. Аббаньяно.

Компаративний аналіз поглядів Н. Аббаньяно і К. Ясперса розкрив сутність екстремальності як серцевини граничної ситуації екзистенції вчинку. Цей феномен дозволив характеризувати "перебування на межі" в бінарних опозиціях буття/небуття, виживання/зростання, загроза/рішучість як трансординарну екзистенціальну транзитність – перебування людини в потоці граничних переходів.

Гранична ситуація екзистенції вчинку дозволяє інтерпретувати антропологічний принцип у тій якості, що людина як найвища цінність постає способом існування Всесвіту. При цьому, сукупність моральних, мотиваційних, діяльнісних компонентів створюють аксіологічний вимір граничної ситуації екзистенції вчинку, де подолається розщепленість світу на суб'єкт та об'єкт, "Я" і "Не-Я".

Екзистенція виступає "потенціалом" людського вчинку (за К. Ясперсом), а вчинок, в свою чергу, – повнотою здійснення екзистенції (за Н. Аббанняно) завдяки феномену трансценденції. У цьому полягає комплементарність екзистенції та вчинку, яка підкреслює граничний характер ситуації. Перспективу подальших досліджень вбачаємо у напрямках проведення порівняльного аналізу буденного буття людини та граничної ситуації в контексті екзистенції вчинку; дослідження темпорального характеру граничної ситуації екзистенції вчинку, враховуючи кінечність буття; прояснення соціокультурних психоаналітичних та філософсько-антропологічних аспектів феномена трансординарної екзистенціальної транзитності.